

การแปรของคำเรียกญาติพื้นฐานภาษาไทยในประเทไทย ลาว และเวียดนาม

Variation of Tai Dam Basic Kinship Terms in Thailand, Laos and Vietnam

อรรถดิทธิ บุญสวัสดิ์¹ และ สมทรง บุรุษพัฒน์²

Attasith Boonsawasd¹ and Somsong Burusphat²

¹คณะมนุษยศาสตร์

¹Faculty of Humanities

¹มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

¹Srinakharinwirot University

²สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเอเซีย

²Research Institute for Languages and Cultures of Asia

²มหาวิทยาลัยมหิดล

²Mahidol University

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการแปรของคำเรียกญาติพื้นฐานภาษาไทยในประเทไทย ลาว และเวียดนาม และ 2) สืบหาว่าภาษาไทยในทกพื้นที่มีคำเรียกญาติสำหรับรุ่นอายุที่อาวุโสระดับสูงขึ้นไป 4 - 5 รุ่นอายุ และรุ่นอายุที่อาวุโสระดับต่ำลงมา 4 - 5 รุ่นอายุ หรือไม่ โดยเก็บข้อมูลคำเรียกญาติภาษาไทยจากผู้บอกภาษาใน 3 ประเท ได้แก่ ประเทไทย (จังหวัดเพชรบุรี เลย นครปฐม นครสวรรค์) ประเทลาว (แขวงบ่อแก้ว แขวงหลวงน้ำทา) และประเทเวียดนาม (เมืองเซินลา เมืองเดียนเบียน) และนำข้อมูลทั้งหมดมาวิเคราะห์ด้วยวิธีการวิเคราะห์องค์ประกอบทางความหมายตามแนวคิดของ Nida (1979) และ Katz and Fodor (1963) ผลการศึกษพบว่าภาษาไทยใน 3 ประเท มีจำนวนคำเรียกญาติพื้นฐานแตกต่างกันแต่มีการจำแนกมิติความแตกต่าง 5 ประการเท่ากัน คือ รุ่นอายุ สายเลือด อายุ เพศ และฝ่ายพ่อหรือแม่ เฉพาะในประเทไทยและประเทเวียดนามสามารถสืบคำเรียกญาติขึ้นไปได้ถึงรุ่นอายุ +4 และสืบลงไปได้ถึงรุ่นอายุ -4 การให้ความสำคัญกับระบบอาวุโสและการเน้นฝ่ายพ่อถือเป็นลักษณะสำคัญของระบบคำเรียกญาติในภาษาไทย

คำสำคัญ: คำเรียกญาติ, ภาษาไทดำ, ประเทไทย, ประเทลาว, ประเทเวียดนาม

Abstract

This research aimed 1) to study the variation of Tai Dam basic kinship terminologies in Thailand, Laos and Vietnam, and 2) to investigate if the terms can be traced to the fourth or fifth generation above and below ego in every region. Tai Dam kinship terms were gathered from native informants in three countries: Thailand (Phetchaburi, Loei, Nakhon Pathom, Nakhon Sawan), Laos (Bokeo, Luangnamtha), and Vietnam (Son La, Dien Bien). All data were analyzed with the approach of componential analysis proposed by Nida (1979) and Katz and Fodor (1963). The results of the study showed that the numbers of basic kinship terms of Tai Dam in three countries were different, whereas the dimensions of contrast were similar. Tai Dam kinship system contained five dimensions of contrast: generation, lineality, age, gender, and parental side. Such terms can be traced to the fourth generation above and below ego in Thailand and Vietnam. Seniority and patriarchy were significant characteristics of Tai Dam kinship system.

Keywords: Kinship terminology, Tai Dam, Thailand, Laos, Vietnam

บทนำ

ไทดำ เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่พูดภาษาตระกูลไท สาขาตะวันตกเฉียงใต้ ปัจจุบันพบชาวไทยดำอาศัยอยู่ในหลายประเทศ เนื่องจากการอพยพบ่อยครั้งด้วยเหตุผลจากสงคราม การเมือง และความต้องการหาที่ทำกินใหม่ Bacthi (2000) กล่าวว่าแต่เดิมกลุ่มชาติพันธุ์ไทดำอาศัยอยู่ในอาณาจักรน่านเจ้า มณฑลยูนนาน ประเทศจีนรวมกับกลุ่มชาติพันธุ์ไทอื่น ๆ ต่อมากองทัพมองโกลได้มารุกรานอาณาจักรน่านเจ้าจนล่มสลาย กลุ่มชาติพันธุ์ไทดำจึงหลบหนีสงครามเข้ามาตั้งถิ่นฐานในประเทศเวียดนาม สอดคล้องกับข้อมูลของมูลนิธิไทยทรงดำประเทศไทย (2548) ที่ระบุว่ากลุ่มชาติพันธุ์ไทดำกลุ่มแรกอพยพจากอาณาจักรน่านเจ้ามาตั้งถิ่นฐานที่เมืองลอ ประเทศเวียดนาม โดยมี “ท้าวลอ” เป็นผู้ปกครอง ต่อมาบุตรของท้าวลอได้พาชาวไทยดำมาอยู่ที่เมืองแฉง หรือในปัจจุบันคือเดียนเบียนซึ่งอยู่ทางตอนเหนือของประเทศเวียดนาม อภิญวัฒน์ โพธิ์สาน (2552 อ้างถึงในอัญชลี สิงห์น้อย วงศ์วัฒนา, 2559) กล่าวว่าในสมัยกรุงธนบุรี กลุ่มชาติพันธุ์ไทดำถูกกวาดต้อนจากสงครามเข้ามาอยู่ที่เมืองหลวงพระบาง ประเทศลาว และมีบางกลุ่มอพยพขึ้นไปตั้งถิ่นฐานอยู่ที่แขวงหลวงน้ำทา ประเทศลาว จากนั้นได้อพยพเข้าประเทศไทย และตั้งบ้านเรือนอยู่ที่จังหวัดเพชรบุรี เพชรตะบอง ไผ่ศูนย์ (2553) ระบุว่าในปี พ.ศ. 2423 สมัยรัชกาลที่ 5 มีชาวไทยดำอีกกลุ่มหนึ่งเดินทางมาประเทศไทยผ่านทางเมืองหลวงพระบาง มาตั้งถิ่นฐานที่จังหวัดลพบุรี ต่อมาในปี พ.ศ. 2430 เดินทางกลับถิ่นฐานเดิมที่เมืองแฉง ผ่านทางเมืองเวียงจันทน์ แต่เนื่องจากทนความยากลำบากจากการเป็นอาณานิคมของฝรั่งเศสไม่ไหว จึงอพยพกลับเข้าประเทศไทยอีกครั้ง โดยมาตั้งรกรากที่บ้านนาปนาหาด อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย ปัจจุบันพบว่าชาวไทยดำอาศัยกระจายอยู่ในประเทศไทย 170 หมู่บ้านใน 15 จังหวัด ได้แก่ เพชรบุรี สมุทรสาคร ราชบุรี กาญจนบุรี กำแพงเพชร นครปฐม สุพรรณบุรี สุโขทัย นครสวรรค์ ประจวบคีรีขันธ์ ชุมพร สุราษฎร์ธานี พิจิตร พิษณุโลก และเลย (โสภิตา ถาวรและสมทรง บุรุษพัฒน์, 2561)

จากประวัติความเป็นมาของกลุ่มชาติพันธุ์ไทดำที่มีการอพยพเข้าสู่ประเทศเวียดนาม ลาว และไทย ในช่วงระยะเวลาต่าง ๆ กัน ทำให้ผู้เขียนตั้งข้อสังเกตที่น่าจะส่งผลให้คำศัพท์ภาษาไทยดำเกิดการแปรจากการสัมผัสภาษา (language contact)

กับภาษามาตรฐานในแต่ละประเทศ โดยผู้เขียนเลือกศึกษาเฉพาะคำเรียกญาติเนื่องจากมีความสำคัญและอยู่คู่กับมนุษย์มาตั้งแต่เกิด ดังที่จรัลวิไล จรูญโรจน์ (2543) กล่าวว่าการศึกษาคำเรียกญาติไม่ใช่เพียงการศึกษาความหมายเท่านั้น แต่ยังทำให้เราเข้าใจความสัมพันธ์ทางสังคมและวัฒนธรรมของคนที่พูดภาษานั้น ๆ ได้ดีขึ้นด้วย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยครั้งนี้ที่มุ่งศึกษาการแปรของคำเรียกญาติภาษาไทยทำความเข้าใจระบบความคิดและโครงสร้างสังคมของชาวไทดำในแต่ละประเทศที่สะท้อนผ่านระบบคำเรียกญาติ

สำหรับงานวิจัยที่เกี่ยวกับคำเรียกญาติภาษาไทย พบว่ามีผู้ศึกษาไม่มากนัก และเป็นการศึกษาเฉพาะพื้นที่เท่านั้น เช่น Fippinger (1971) วิเคราะห์คำเรียกญาติภาษาไทยในรุ่นอายุที่สูงกว่าตัวเอง 4 รุ่นอายุ รุ่นตัวเอง และรุ่นอายุที่ต่ำกว่าตัวเอง 5 รุ่นอายุ โดยเก็บข้อมูลในแถบเวียดนามใต้ ผลการศึกษาพบว่าในรุ่นอายุที่อาวุโสระดับสูงขึ้นไป 4 รุ่นอายุ มีคำว่า *aay pon* ใช้เรียกพ่อของปู่ทวดเท่านั้น อัญชลี สิงห์น้อย วงศ์วัฒนา (2559) วิเคราะห์คำเรียกญาติภาษาไทยในเขตภาคเหนือตอนล่างของประเทศไทย ในรุ่นอายุที่สูงกว่าตัวเอง 4 รุ่นอายุ รุ่นตัวเอง และรุ่นอายุที่ต่ำกว่าตัวเอง 5 รุ่นอายุ เช่นเดียวกับ Fippinger แต่คำเรียกญาติของอัญชลี ต่างจาก Fippinger ในรุ่นอายุที่อาวุโสระดับสูงขึ้นไป 4 รุ่นอายุ (รุ่นอายุ+4) และในรุ่นอายุที่อาวุโสระดับต่ำลงมา 4 และ 5 รุ่นอายุ (รุ่นอายุ-4, รุ่นอายุ-5) ดังนี้

ตารางที่ 1 เปรียบเทียบคำเรียกญาติใน 4 รุ่นอายุ

	Fippinger (1971)	อัญชลี สิงห์น้อย วงศ์วัฒนา (2559)
รุ่นอายุ +4	pɔ̀n	hɔ́?
รุ่นอายุ +3	cunɔ	cunɔ
รุ่นอายุ -4	lɔ́:n	lɔ́:n
รุ่นอายุ -5	lɔ́?	lɔ́:n

จากผลการวิจัยดังกล่าว เป็นที่น่าสังเกตว่าเหตุใดคำเรียกญาติในรุ่นอายุ +4 ของ Fippinger จึงใช้เรียกพ่อของปู่ทวดได้อย่างเดียว และเหตุใดคำเรียกญาติในรุ่นอายุ -4 ของ Fippinger จึงตรงกับในรุ่นอายุ -5 ของอัญชลี ดังนั้น ผู้เขียนจึงต้องการศึกษาคำเรียกญาติภาษาไทดำในหลายพื้นที่เพื่อนำข้อมูลมาเปรียบเทียบกัน และสืบหาว่าภาษาไทดำในทุกพื้นที่มีคำเรียกญาติสำหรับรุ่นอายุที่อาวุโสระดับสูงขึ้นไป 4 หรือ 5 รุ่นอายุ และรุ่นอายุที่อาวุโสระดับต่ำลงมา 4 หรือ 5 รุ่นอายุ หรือไม่

ดำรง นันทมาสสุข (2555) ศึกษาการแปรของคำเรียกญาติและ [auw] ในภาษาไทดำ บ้านสะแกราย อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม ตามอายุและทัศนคติต่อภาษา โดยคัดเลือกคำเรียกญาติภาษาไทดำที่ใช้แตกต่างหรือออกเสียงแตกต่างกับภาษาไทยมาตรฐาน จำนวน 10 คำมาศึกษา ผลการวิจัยพบว่าชาวไทดำที่มีอายุมากใช้คำเรียกญาติรูปแปรภาษาไทดำมากกว่าผู้ที่มีอายุน้อย ส่วนรูปแปรของเสียง [auw] มี 4 รูป คือ [auw, ai, au, ɔ:] โดย [auw] เป็นรูปแปรเสียงดั้งเดิมภาษาไทดำ [ai] เป็นรูปแปรเสียงภาษาไทยมาตรฐาน [au] และ [ɔ:] เป็นรูปแปรเสียงใหม่ภาษาไทดำ ชาวไทดำยังคงใช้รูปแปรคำเรียกญาติภาษาไทดำมากกว่ารูปแปรคำเรียกญาติภาษาไทยมาตรฐานในทุกช่วงอายุ รูปแปรเสียง [auw] เสียงดั้งเดิมกำลังจะสูญไปในรุ่นต่ำกว่า 40 ปี โดยใช้รูปแปรเสียงใหม่แทน ยกเว้นช่วงอายุ 15-25 ปี จะใช้รูปแปรเสียงภาษาไทยมาตรฐาน สำหรับชาวไทดำที่มีทัศนคติบวกต่อภาษาไทดำจะใช้รูปแปรเสียงใหม่ ในขณะที่ชาวไทดำที่มีทัศนคติลบต่อภาษาไทดำจะใช้รูปแปรเสียงภาษาไทยมาตรฐาน จะเห็นว่าถึงแม้ดำรงคศึกษาการแปรของของคำเรียกญาติเช่นเดียวกัน แต่เป็นการศึกษาการแปรของคำเรียกญาติเพียง 10 คำที่ภาษาไทดำและภาษาไทยมาตรฐานใช้แตกต่างกัน ตามอายุและทัศนคติต่อภาษา ขณะที่งานวิจัยนี้ศึกษาการแปรของคำเรียกญาติตามภูมิภาค โดยศึกษาเฉพาะคำเรียกญาติพื้นฐาน (basic kinship term) ตามแนวคิดของ Palakornkul (1972 อ้างถึงในอมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์, 2533) ที่ระบุว่าคำเรียกญาติพื้นฐานเป็นคำที่แสดงความสัมพันธ์ทางสายโลหิต (consanguinal relations) ไม่ใช่คำที่แสดงความสัมพันธ์โดยการแต่งงาน (affinal relations)

ผู้เขียนเชื่อว่าการศึกษากการแปรตามภูมิภาคดังกล่าว จะทำให้สามารถอธิบายระบบคำเรียกญาติในภาษาไทดำได้ชัดเจนมากขึ้นในแง่ของการได้รับอิทธิพลจากภาษา

มาตรฐานในภูมิภาคต่าง ๆ นอกจากนี้นั้ยังช่วยให้เข้าใจระบบความคิดและโครงสร้างสังคมของชาวไทดำที่สะท้อนผ่านระบบคำเรียกญาติได้ดียิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ในการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการแปรของคำเรียกญาติพื้นฐานภาษาไทยที่พูดในประเทศไทย ลาว และเวียดนาม โดยศึกษาเฉพาะคำที่ใช้แสดงความสัมพันธ์ทางเครือญาติกับตัวผู้พูด (reference terms)
2. เพื่อสืบหาคำเรียกญาติพื้นฐานภาษาไทยในรุ่นอายุที่อาวุโสระดับสูงขึ้นไป 4 - 5 รุ่นอายุ และรุ่นอายุที่อาวุโสระดับต่ำลงมา 4 - 5 รุ่นอายุ

วิธีดำเนินการวิจัย

1. การคัดเลือกผู้บอกภาษา

ผู้เขียนเก็บข้อมูลจากผู้บอกภาษาพื้นที่ละ 3 คน ในพื้นที่จังหวัดเพชรบุรี จังหวัดเลย จังหวัดนครปฐม และจังหวัดนครสวรรค์ ประเทศไทย แขวงบ่อแก้ว และแขวงหลวงน้ำทา ประเทศลาว เมืองเซินลา และเมืองเดียนเบียน ประเทศเวียดนาม รวมทั้งสิ้น 24 คน คุณสมบัติของผู้บอกภาษา มีดังนี้ 1) ไม่จำกัดเพศ การศึกษา และอาชีพ 2) มีอายุตั้งแต่ 30 ปีขึ้นไป 3) ต้องเป็นผู้ที่เกิดและเติบโตในชุมชนที่เก็บข้อมูล โดยไม่เคยมีการโยกย้ายถิ่นฐานมาก่อน หรืออาจโยกย้ายถิ่นฐานมาก่อนได้ แต่ต้องอาศัยอยู่ในพื้นที่ไม่ต่ำกว่า 10 ปี 4) พูดภาษาไทยดำเป็นภาษาแม่ (mother tongue) ในชีวิตประจำวัน และ 5) ต้องมิใช่บุคคลที่เป็นกำพร้าหรือไม่มีครอบครัว

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ประกอบด้วย (1) รายการความหมายแสดงความสัมพันธ์ทางเครือญาติในรุ่นอายุที่สูงกว่าตัวเอง 5 รุ่นอายุ รุ่นตัวเอง และรุ่นอายุที่ต่ำกว่าตัวเอง 5 รุ่นอายุ จำนวน 80 ความหมาย (2) แผนภูมิแสดงความสัมพันธ์ทางเครือญาติ (3) กรอบประโยค (sentence frame) “เขาเป็น.....ของฉัน” ให้ผู้บอกภาษา

เติมรายการคำเรียกญาติลงไปเพื่อให้ผู้บอกภาษาสืบสนระหว่างคำที่ใช้แสดงความสัมพันธ์ทางเครือญาติกับตัวผู้พูด (reference terms) และคำเรียกขาน (address terms)

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้เขียนเก็บข้อมูลด้วยวิธีสัมภาษณ์ผู้บอกภาษา ตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

1) ผู้เขียนชี้สัญลักษณ์แทนตัวตนของผู้บอกภาษาในแผนภูมิแสดงความสัมพันธ์ทางเครือญาติ ให้ผู้บอกภาษาระบุคำเรียกญาติตามกรอบประโยคที่กำหนดให้

2) ในการชี้สัญลักษณ์จะเริ่มชี้จากสัญลักษณ์ที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับตัวผู้บอกภาษามากที่สุดก่อนเพื่อไม่ให้ผู้บอกภาษาสับสน

3) นอกจากการสอบถามโดยชี้จากแผนภูมิแสดงความสัมพันธ์ทางเครือญาติแล้ว ในกรณีคำเรียกญาติที่มีความซับซ้อน ผู้เขียนยังใช้วิธีถามชื่อญาติพี่น้องของผู้บอกภาษาเพื่อถามความสัมพันธ์ทางเชื้อสายเพิ่มเติมด้วย เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้อง เช่น ต้องการถามคำว่า “ปู่ทวด” ผู้เขียนจะเริ่มถามว่าพ่อของพ่อชื่ออะไร เมื่อผู้บอกภาษาตอบว่าชื่อ “บุญมา” ผู้เขียนก็จะถามต่อว่า “พ่อของบุญมาชื่ออะไร” เมื่อผู้บอกภาษาตอบว่าชื่อ “เซย” ผู้เขียนก็จะถามว่า “เซยเป็นอะไรกับคุณ” ผู้เขียนพบว่าวิธีนี้ ผู้บอกภาษาสามารถตอบได้อย่างรวดเร็วและไม่สับสน

4) ผู้เขียนบันทึกข้อมูลคำเรียกญาติด้วยสัทอักษรสากล (international phonetic alphabet) ตามเสียงจริงที่ได้ยินโดยไม่ได้อัดตามระบบเสียงภาษาไทยคำที่เคยมีผู้วิเคราะห์ไว้ เพื่อให้เห็นการแปรทางเสียงได้ชัดเจน

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้เขียนนำคำเรียกญาติทั้งหมดมาวิเคราะห์ด้วยวิธีการวิเคราะห์องค์ประกอบทางความหมาย (componential analysis) ตามแนวคิดของ Nida (1979) และ Katz and Fodor (1963) ซึ่งแนวคิดของวิธีการนี้คือ คำแต่ละคำสามารถแตกออกเป็นหลายองค์ประกอบทางความหมาย (semantic components) หรืออรรถลักษณะ (semantic features) การวิเคราะห์ด้วยวิธีนี้จะเริ่มจากการกำหนดมิติแห่งความแตกต่าง (dimensions

of contrast) โดยพิจารณาว่าคำที่วิเคราะห้แตกต่างกันในแง่ใดบ้าง หลังจากนั้นจึงกำหนดอรรถลักษณะในแต่ละมิติแห่งความแตกต่าง ส่วนขั้นตอนในการวิเคราะห้ผู้เขียนยึดตามอมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ (2533) ซึ่งเป็นบุคคลแรกที่นำวิธีการทางอรรถศาสตร์ชาติพันธุ์มาใช้ในประเทศไทย โดยเลือกการวิเคราะห้องค์ประกอบมาประยุกต์ใช้เพื่อความชัดเจน เป็นผู้เริ่มการใช้อักษรย่อแสดงคำเรียกญาติ การใช้อรรถลักษณะ และการใช้ตารางแสดงมิติแห่งความแตกต่าง

ในการนำเสนอผลการวิจัย ผู้เขียนใช้อักษรย่อแทนรายการความหมายแสดงความสัมพันธ์ทางเครือญาติ โดยดัดแปลงจาก Prasithrathsint (2001) เช่น Fa = father, Mo = Mother, Br (o) = older brother, Br (y) = younger brother, Si (o) = older sister, Si (y) = younger sister, So = son, Da = Daughter, Fa Mo = Father's mother, Fa Br (o) = Father's older brother และใช้อักษรย่อแทนรุ่นอายุ เช่น รุ่นอายุ +4 = G+4, รุ่นอายุ 0 = G0

คำเรียกญาติพื้นฐานภาษาไทยในประเศไทย ลาว และเวียดนาม

1. คำเรียกญาติพื้นฐานภาษาไทยในประเศไทย

จากการเก็บข้อมูลในพื้นที่ 4 จังหวัด พบว่าจังหวัดเพชรบุรี นครปฐม และ นครสวรรค์มีคำเรียกญาติพื้นฐานจำนวน 18 คำเท่ากัน แต่การจำแนกมิติความแตกต่างไม่เหมือนกัน ในขณะที่จังหวัดเลยมีจำนวน 19 คำ ดังแสดงในตารางมิติความแตกต่างของคำเรียกญาติพื้นฐานต่อไปนี้

ตารางที่ 2 มิติความแตกต่างของคำเรียกญาติพื้นฐานภาษาไทยดำในประเทศไทย

รุ่นอายุ	ฝ่าย พ่อ/แม่	อายุ	สายเลือด				
			+สายตรง		-สายตรง		
			+ชาย	-ชาย	+ชาย	-ชาย	
G+5			-				
G+4			-				
G+3			h5? / ฅน๋				
G+2	+ฝ่ายพ่อ		วิฉี.วิฉี	วิฉี.วิฉี			
	-ฝ่ายพ่อ		วิฉี.ต๋อ	วิฉี.ต๋อ			
G+1	+ฝ่ายพ่อ	+อายุ	วิฉี	วิฉี	ลู	ป:	
	-อายุ	-อายุ			วิฉี.โล	วิฉี.โล	
	+อายุ	+อายุ			ลู	ป:	
	-อายุ	-อายุ			วิฉี.โล	วิฉี.นั:	
G0	+อายุ		ตัวเอง		วิฉี		
	-อายุ				นัฏ		
G-1			ลู?		โล		
G-2			โล				
G-3			โล				
G-4			โล				
G-5			-				

รุ่นอายุ	ฝ่าย พ่อ/แม่	อายุ	สายเลือด			
			+สายตรง		-สายตรง	
			+ชาย	-ชาย	+ชาย	-ชาย
G+5			-			
G+4			pฉั			
G+3			h5? / ฅน๋			
G+2	+ฝ่ายพ่อ		วิฉี.วิฉี	7cm.7:ฉั		
	-ฝ่ายพ่อ		วิฉี.ต๋อ	7cm.ต๋อ		
G+1	+ฝ่ายพ่อ	+อายุ	วิฉี	7cm	ลู	ปฉั
		-อายุ			7a	
	-ฝ่ายพ่อ	+อายุ			ลู	ปฉั
		-อายุ			นฉั	
						pi. 7:ฉัฉั
G0		+อายุ	ตัวเอง		นฉั	
	-อายุ	ลฉั				
G-1			ลิ?			
G-2			ลฉั			
G-3			ลฉั			
G-4			ลิฉั			
G-5			-			

จังหวัดนครสวรรค์

รุ่นอายุ	ฝ่าย พ่อ/แม่	อายุ	สายเลือด				
			+สายตรง		-สายตรง		
			+ชาย	-ชาย	+ชาย	-ชาย	
G+5			-				
G+4			-				
G+3			h5?				
G+2	+ฝ่ายพ่อ		วิฉี.วิฉี	วิฉี.วิฉี			
	-ฝ่ายพ่อ		วิฉี.ต๋อ	วิฉี.ต๋อ			
G+1	+ฝ่ายพ่อ	+อายุ	วิฉี	วิฉี	ลู	ป:	
	-อายุ	-อายุ			วิฉี	วิฉี	
	+อายุ	+อายุ			ลู	ป:	
	-อายุ	-อายุ				น:	
G0	+อายุ		ตัวเอง		วิฉี		
	-อายุ				นัฏ		
G-1			ลู?		โล		
G-2			โล				
G-3			โล				
G-4			โล				
G-5			-				

จังหวัดเลย

รุ่นอายุ	ฝ่าย พ่อ/แม่	อายุ	สายเลือด				
			+สายตรง		-สายตรง		
			+ชาย	-ชาย	+ชาย	-ชาย	
G+5			-				
G+4			-				
G+3			mฉั				
G+2	+ฝ่ายพ่อ		วิฉี	วิฉี			
	-ฝ่ายพ่อ		วิฉี.ต๋อ	วิฉี.ต๋อ			
G+1	+ฝ่ายพ่อ	+อายุ	วิฉี	วิฉี	วิฉี.ลู	วิฉี.ป:	
	-อายุ	-อายุ			วิฉี	ลู	
	+อายุ	+อายุ			วิฉี.ลู	วิฉี.ป:	
	-อายุ	-อายุ			น:		
G0	+อายุ		ตัวเอง		bฉั.k'อ:	7ิ:7ฉี	
	-อายุ				นัฏ		
G-1			ลู?		ลฉั		
G-2			ลฉั				
G-3			ลฉั				
G-4			ลฉั				
G-5			-				

2. คำเรียกญาติพื้นฐานภาษาไทยในประเศลาว

แขวงบ่อแก้วและแขวงหลวงน้ำทามีคำเรียกญาติพื้นฐานจำนวน 19 คำ เท่ากัน ดังแสดงในตารางมิติความแตกต่างของคำเรียกญาติพื้นฐานต่อไปนี้

ตารางที่ 3 มิติความแตกต่างของคำเรียกญาติพื้นฐานภาษาไทยในประเศลาว

แขวงบ่อแก้ว

รุ่นอายุ	ฝ่าย พ่อ/แม่	ชาย	สายเลือด				
			+ชายฝั่ง		-ชายฝั่ง		
			+ชาย	-ชาย	+ชาย	-ชาย	
G+5						-	
G+4							
G+3							
			má:n				
G+2	+ฝ่ายพ่อ		ʔá:ci.pú:	ʔem.yá:			
	-ฝ่ายพ่อ		ʔá:ci.tʰá:u	ʔem.tʰá:u			
G+1	+ฝ่ายพ่อ	+ชาย	ʔá:ci	ʔem	ʔá:ci.luŋ	ʔem.pá:	
	-ชาย	-ชาย			ʔau	mae.ʔa:	
	+ชาย				ʔá:ci.luŋ	ʔem.pá:	
	-ชาย				ná:		
G0	+ชาย		ตัวเอง		pi:ʔá:ci	pi:ʔá:ci	
	-ชาย				nɔŋ		
G-1			lú?			lǎn	
G-2						lǎn	
G-3						lǎn	
G-4						lǎn	
G-5						-	

แขวงหลวงน้ำทา

รุ่นอายุ	ฝ่าย พ่อ/แม่	ชาย	สายเลือด			
			+สายตรง		-สายตรง	
			+ชาย	-ชาย	+ชาย	-ชาย
G+5						
G+4						
G+3			hʔ / mʔn			
G+2	+ฝ่ายพ่อ		pú:	ʔá:		
	-ฝ่ายพ่อ		ʔá:ci.tʰá:u	ʔem.tʰá:u		
G+1	+ฝ่ายพ่อ	+ชาย	ʔá:ci	ʔem	luŋ	pá:
	-ชาย	-ชาย			ʔau	ʔa:
	+ชาย				luŋ	pá:
	-ชาย				ná:	
G0	+ชาย		ตัวเอง		pi:ʔá:ci	pi:ʔá:ci
	-ชาย				nɔŋ	
G-1			lùʔ / lú:k		lǎ:n	
G-2			lǎ:n			
G-3			lǎ:n			
G-4			lǎ:n			
G-5			-			

3. คำเรียกญาติและระบบคำเรียกญาติพื้นฐานภาษาไทยในประเศเวียดนาม

เมืองเซินลามีคำเรียกญาติพื้นฐานจำนวน 19 คำ ส่วนเมืองเดียนเบียนมีจำนวน 20 คำ ดังแสดงในตารางมิติความแตกต่างของคำเรียกญาติพื้นฐานต่อไปนี้

ตารางที่ 4 มิติความแตกต่างของคำเรียกญาติพื้นฐานภาษาไทยดำในประเทศเวียดนาม

เมืองเ็นลา

รุ่นอายุ	ฝ่าย พ่อ/แม่	อายุ	สายเลือด			
			+สายตรง		-สายตรง	
			+ชาย	-ชาย	+ชาย	-ชาย
G+5					-	
G+4						
G+3			h5? / h5k			
G+2	+ฝ่ายพ่อ		ʔai.pù:	ʔem.za: / ʔem.ʔù:		
	-ฝ่ายพ่อ		ʔai.ta:	ʔem.nai		
G+1	+อายุ		ʔai	ʔem	luŋ / ʔai.luŋ	pá: / ʔem.pá:
	-อายุ				ʔau	ʔa:
	+อายุ				luŋ / ʔai.luŋ	pá: / ʔem.pá:
	-อายุ					ná:
G0			ตัวเอง		pi: ʔai	pi: ʔúoi
	-อายุ				nǝŋ	
G-1			lù?		lǎn	
G-2					lǎn	
G-3					lǎn	
G-4					lǎn	
G-5					-	

เมืองเ็นเบียน

รุ่นอายุ	ฝ่าย พ่อ/แม่	อายุ	สายเลือด			
			+สายตรง		-สายตรง	
			+ชาย	-ชาย	+ชาย	-ชาย
G+5			-			
G+4			h๕?			
G+3			h5?			
G+2	+ฝ่ายพ่อ		ʔai.pù:	ʔem.za: / ʔem.ʔù:		
	-ฝ่ายพ่อ		ʔai.ʔáun	ʔem.ʔáun		
G+1	+ฝ่ายพ่อ	+อายุ	ʔai	ʔem	luŋ / ʔai.luŋ	pá: / ʔem.pá:
	-อายุ				ʔau	ʔa:
	+อายุ				luŋ / ʔai.luŋ	pá: / ʔem.pá:
	-อายุ				ná:	
G0			ตัวเอง		pi.ʔai	pi.ʔúoi
		-อายุ			nŋ	
G-1			lù?		lǎn	
G-2					lǎn	
G-3					lǎn	
G-4					lǎn	
G-5					-	

การเปรียบเทียบคำเรียกญาติพื้นฐานภาษาไทยดำในประเทศไทย ลาว และ เวียดนาม

ผู้เขียนนำคำเรียกญาติพื้นฐานภาษาไทยดำในประเทศไทย ลาว และเวียดนาม มาเปรียบเทียบในแต่ละรุ่นอายุ ดังนี้

1. รุ่นอายุที่อาวุโสระดับสูงขึ้นไป 5 รุ่นอายุ (รุ่นอายุ +5)

ไม่พบคำเรียกญาติในรุ่นอายุนี้นี้

2. รุ่นอายุที่อาวุโสระดับสูงขึ้นไป 4 รุ่นอายุ (รุ่นอายุ +4)

พบว่า h5? (เฮะ) ในรุ่นอายุ +4 จากผู้บอกภาษาทั้ง 3 คนในเมือง เ็นเบียน ประเทศเวียดนาม และพบว่า pòn (ป่น) (เป็น) จากผู้บอกภาษาจำนวน 1 คน ในจังหวัดนครปฐม ประเทศไทย โดยคำเรียกญาติดังกล่าวไม่มีการจำแนกด้านสายเลือด อายุ เพศ และฝ่ายพ่อ/แม่ ดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 คำเรียกญาติพื้นฐานภาษาไทยดำรุ่นอายุ +4 ใน 3 ประเทศ

ความหมาย	ประเทศไทย				ประเทศลาว		ประเทศเวียดนาม	
	เพชรบุรี	เลย	นครปฐม	นครสวรรค์	บ่อแก้ว	หลวงน้ำทา	เขินลา	เตียนเบียน
Fa Fa Fa Fa, Fa Fa Fa Mo, Fa Fa Mo Fa, Fa Fa Mo Mo, Fa Mo Fa Fa, Fa Mo Fa Mo, Fa Mo Mo Fa, Fa Mo Mo Mo, Mo Fa Fa Fa, Mo Fa Fa Mo, Mo Fa Mo Fa, Mo Fa Mo Mo, Mo Mo Fa Fa, Mo Mo Fa Mo, Mo Mo Mo Fa, Mo Mo Mo Mo	-	-	pòn (1 คน)	-	-	-	-	həʔ

3. รุ่นอายุที่อาวุโสระดับสูงขึ้นไป 3 รุ่นอายุ (รุ่นอายุ +3)

ทุกพื้นที่ไม่มีการจำแนกด้านสายเลือด อายุ เพศ และฝ่ายพ่อ/แม่ โดยภาษา
ไทดำในประเทศไทยใช้คำว่า həʔ (เฮาะ), cniə (เจือ) หรือ mʰɔ:n (หมอน) ในประเทศลาว
ใช้คำว่า həʔ (เฮาะ) หรือ mʰɔ:n (หมอน) ในขณะที่ประเทศเวียดนามใช้คำว่า həʔ (เฮาะ)
หรือ hə:k (ฮ็อก) ดังแสดงในตารางที่ 6

ตารางที่ 6 คำเรียกญาติพื้นฐานภาษาไทยดำรุ่นอายุ +3 ใน 3 ประเทศ

ความหมาย	ประเทศไทย				ประเทศลาว		ประเทศเวียดนาม	
	เพชรบุรี	เลย	นครปฐม	นครสวรรค์	บ่อแก้ว	หลวงน้ำทา	เขินลา	เตียนเบียน
Fa Fa Fa, Fa Mo Fa, Fa Fa Mo, Fa Mo Mo, Mo Fa Fa, Mo Mo Fa, Mo Fa Mo, Mo Mo Mo	həʔ/ cniə	mʰɔ:n	həʔ/ cniə	həʔ	mʰɔ:n	həʔ/ mʰɔ:n	həʔ/ hə:k	həʔ

4. รุ่นอายุที่อาวุโสระดับสูงขึ้นไป 2 รุ่นอายุ (รุ่นอายุ +2)

ทุกพื้นที่มีการจำแนกฝ่ายพ่อ/แม่ และเพศอย่างชัดเจน แต่แตกต่างกัน
เพียงเล็กน้อยในด้านคำศัพท์ ดังแสดงในตารางที่ 7

ตารางที่ 7 คำเรียกญาติพื้นฐานภาษาไทยคำรุ่นอายุ +2 ใน 3 ประเทศ

ความหมาย	ประเทศไทย				ประเทศลาว		ประเทศเวียดนาม	
	เพชรบุรี	เลย	นครปฐม	นครสวรรค์	บ่อแก้ว	หลวงน้ำทา	เซินลา	เดียนเบียน
Fa Fa	ʔai.ʔu:	ʔu:	ʔai.ʔu:	ʔai.ʔu:	ʔai.pu:	pu:	ʔai.pu:	ʔai.pu:
Fa Mo	ʔem.ʔu:	ʔu:	ʔem.ʔu:	ʔem.ʔu:	ʔem.ya:	ʔu:	ʔem.za: / ʔem.ʔu:	ʔem.za: / ʔem.ʔu:
Mo Fa	ʔai.tʰau	ʔai.tʰau	ʔai.tʰau	ʔai.tʰau	ʔai.tʰau	ʔai.tʰau	ʔai.ta:	ʔai.tʰau
Mo Mo	ʔem.tʰau	ʔem.tʰau	ʔem.tʰau	ʔem.tʰau	ʔem.tʰau	ʔem.tʰau	ʔem.nai	ʔem.tʰau

จากตาราง จะเห็นว่าญาติฝ่ายแม่ มีเพียงภาษาไทยคำที่เมืองเซินลาที่ใช้คำศัพท์ต่างจากพื้นที่อื่น คือเพศชายใช้คำว่า ʔai.ta: (อ้ายตา) เพศหญิงใช้คำว่า ʔem.nai: (เอมนาย) ส่วนญาติเพศชายฝ่ายพ่อ ในประเทศลาวและเวียดนามใช้คำ ʔu: (ปู่) เหมือนกัน ในขณะที่ประเทศไทยใช้คำว่า ʔu: (อู) ซึ่งคาดว่าเป็นการเปลี่ยนแปลงทางเสียงจาก /p/ → ʔ ส่วนญาติเพศหญิงฝ่ายพ่อ ทั้ง 3 ประเทศใช้คำว่า ʔu: (อู) เหมือนกัน แต่ที่ประเทศลาวและเวียดนามจะมีคำว่า ya: (ย่า) และ za: (ซา) ด้วย

5. รุ่นอายุที่อาวุโสระดับสูงขึ้นไป 1 รุ่นอายุ (รุ่นอายุ +1)

ในญาติสายตรง ทุกพื้นที่ใช้ศัพท์คำเดียวกัน คือ ʔai (อ้าย) หมายถึงพ่อ และ ʔem (เอม) หมายถึงแม่ ส่วนญาติสายข้าง มีการจำแนกมิติความแตกต่างด้านอายุ เพศ และฝ่ายพ่อ/แม่ โดยญาติที่มีอายุมากกว่าพ่อ/แม่ ทุกพื้นที่ใช้คำว่า luŋ (ลุง) และ pa: (ป้า) เหมือนกัน ส่วนญาติที่มีอายุน้อยกว่าพ่อ/แม่ ในประเทศลาวและเวียดนามมีการใช้คำเรียกญาติและระบบคำเรียกญาติเหมือนกัน คือน้องชายพ่อเรียกว่า ʔau (อาว) น้องสาวพ่อเรียกว่า ʔa: (อา) และน้องชายหรือน้องสาวแม่เรียกว่า na: (น่า) ในขณะที่ภาษาไทยคำในประเทศไทยมีการแปรที่ต่างไปคือ จังหวัดเพชรบูรณ์น้องชายพ่อกับน้องชายแม่ใช้คำเดียวกันคือ ʔai.la: (อ้ายหล้า) ส่วนจังหวัดเลย นครปฐม และนครสวรรค์จำแนกฝ่ายพ่อ/แม่ นอกจากนี้ยังพบว่าภาษาไทยคำจังหวัดนครปฐม น้องของพ่อทั้งเพศหญิงและชายใช้คำเดียวกันคือคำว่า ʔa: (อา) ดังตารางที่ 8

ตารางที่ 8 คำเรียกญาติพื้นฐานภาษาไทยดำรุ่นอายุ +1 ใน 3 ประเทศ

ความหมาย	ประเทศไทย				ประเทศลาว		ประเทศเวียดนาม	
	เพชรบุรี	เลย	นครปฐม	นครสวรรค์	บ่อแก้ว	หลวงน้ำทา	เขินลา	เดียนเบียน
Fa	ฟา:ี	ฟา:ี	ฟา:ี	ฟา:ี	ฟา:ี	ฟา:ี	ฟา:ี	ฟา:ี
Mo	เฒ่า	เฒ่า	เฒ่า	เฒ่า	เฒ่า	เฒ่า	เฒ่า	เฒ่า
Fa Br (o), Mo Br (o)	ลูก	ฟา:ี.ลูก	ลูก	ลูก	ฟา:ี.ลูก	ลูก	ลูก / ฟา:ี.ลูก	ลูก / ฟา:ี.ลูก
Fa Si (o), Mo Si (o)	ป้า	เฒ่า.ป้า	ป้า	ป้า	เฒ่า.ป้า	ป้า	ป้า / เฒ่า.ป้า	ป้า / เฒ่า.ป้า
Fa Br (y)	ฟา:ี.ไล่	ฟา:ี	ฟา:ี	ฟา:ี	ฟา:ี	ฟา:ี	ฟา:ี	ฟา:ี
Mo Br (y)	ฟา:ี.ไล่	น้า	น้า	น้า	น้า	น้า	น้า	น้า
Fa Si (y)	ฟา:ี.ฟา:ี	ลูก	ฟา:ี	ฟา:ี	ม๊า:ี.ฟา:ี	ฟา:ี	ฟา:ี	ฟา:ี
Mo Si (y)	ฟา:ี.น้า	น้า	น้า	น้า	น้า	น้า	น้า	น้า

6. รุ่นตัวเอง (รุ่นอายุ 0)

ในรุ่นตัวเอง สำหรับผู้ที่มีอายุมากกว่าตัวเอง ภาษาไทยดำในประเทศลาว และเวียดนามมีลักษณะเหมือนกัน คือมีการจำแนกเพศและใช้คำว่า pi:ฟา:ี (ป๊า) กับ pi:ฟา:ี (ป๊า) เหมือนกัน ส่วนภาษาไทยดำในประเทศไทย มีเพียงจังหวัดเลยที่ จำแนกเพศโดยใช้คำว่า ba.kʰo: (ป๊า) หมายถึงพี่ชาย และ xi:ฟา:ี (ป๊า) หมายถึงพี่สาว สำหรับผู้ที่มีอายุน้อยกว่าตัวเอง ทุกพื้นที่ไม่มีการจำแนกเพศ และใช้ศัพท์ คำเดียวกันคือคำว่า น้า (น้อง) ดังตารางที่ 9

ตารางที่ 9 คำเรียกญาติพื้นฐานภาษาไทยดำรุ่นอายุ 0 ใน 3 ประเทศ

ความหมาย	ประเทศไทย				ประเทศลาว		ประเทศเวียดนาม	
	เพชรบุรี	เลย	นครปฐม	นครสวรรค์	บ่อแก้ว	หลวงน้ำทา	เขินลา	เดียนเบียน
Br (o)	ฟา:ี	ba.kʰo:	pi:ฟา:ี	ฟา:ี	pi:ฟา:ี	pi:ฟา:ี	pi:ฟา:ี	pi:ฟา:ี
Si (o)	ฟา:ี	xi:ฟา:ี	pi:ฟา:ี	ฟา:ี	pi:ฟา:ี	pi:ฟา:ี	pi:ฟา:ี	pi:ฟา:ี
Br (y), Si (y)	น้า	น้า	น้า	น้า	น้า	น้า	น้า	น้า

7. รุ่นอายุที่อาวุโสระดับต่ำลงมา 1 รุ่นอายุ (รุ่นอายุ -1)

ทุกพื้นที่ ไม่มีการจำแนกอายุ เพศ และฝ่ายพ่อ/แม่ ส่วนด้านคำศัพท์ ทุกพื้นที่ใช้คำว่า ñə (หลุ) และ ñəm (หลาน) เหมือนกัน มีเพียงเมืองหลวงน้ำทาที่ใช้ คำว่า ñək (ลูก) แทน ñə (หลุ) ได้ดังแสดงในตารางที่ 10

ตารางที่ 10 คำเรียกญาติพื้นฐานภาษาไทยดำรุ่นอายุ -1 ใน 3 ประเทศ

ความหมาย	ประเทศไทย				ประเทศลาว		ประเทศเวียดนาม	
	เพชรบุรี	เลย	นครปฐม	นครสวรรค์	บ่อแก้ว	หลวงน้ำทา	เซินลา	เดียนเบียน
So, Da	lɔ̀?	lɔ̀?	lɔ̀?	lɔ̀?	lɔ̀?	lɔ̀? / lɔ̀:k	lɔ̀?	lɔ̀?
Br (o) So, Br (o) Da, Br (y) So, Br (y) Da, Si (o) So, Si (o) Da, Si (y) So, Si (y) Da	lǎ:n	lǎ:n	lǎ:n	lǎ:n	lǎ:n	lǎ:n	lǎ:n	lǎ:n

8. รุ่นอายุที่อาวุโสระดับต่ำลงมา 2 รุ่นอายุ (รุ่นอายุ -2)

ทุกพื้นที่ไม่มีการจำแนกด้านสายเลือด อายุ เพศ และฝ่ายพ่อ/แม่ ดังแสดงในตารางที่ 11

ตารางที่ 11 คำเรียกญาติพื้นฐานภาษาไทยดำรุ่นอายุ -2 ใน 3 ประเทศ

ความหมาย	ประเทศไทย				ประเทศลาว		ประเทศเวียดนาม	
	เพชรบุรี	เลย	นครปฐม	นครสวรรค์	บ่อแก้ว	หลวงน้ำทา	เซินลา	เดียนเบียน
So So, So Da, Da So, Da Da	lǎ:n	lǎ:n	lǎ:n	lǎ:n	lǎ:n	lǎ:n	lǎ:n	lǎ:n

9 รุ่นอายุที่อาวุโสระดับต่ำลงมา 3 รุ่นอายุ (รุ่นอายุ -3)

ทุกพื้นที่ไม่มีการจำแนกด้านสายเลือด อายุ เพศ และฝ่ายพ่อ/แม่ ดังแสดงในตารางที่ 12

ตารางที่ 12 คำเรียกญาติพื้นฐานภาษาไทยดำรุ่นอายุ -3 ใน 3 ประเทศ

ความหมาย	ประเทศไทย				ประเทศลาว		ประเทศเวียดนาม	
	เพชรบุรี	เลย	นครปฐม	นครสวรรค์	บ่อแก้ว	หลวงน้ำทา	เซินลา	เดียนเบียน
So So So, So So Da, So Da So, So Da Da, Da So So, Da So Da, Da Da So, Da Da Da	lǎ:n	lǎ:n	lǎ:n	lǎ:n	lǎ:n	lǎ:n	lǎ:n	lǎ:n

10. รุ่นอายุที่อาวุโสระดับต่ำลงมา 4 รุ่นอายุ (รุ่นอายุ -4)

ทุกพื้นที่ที่ไม่มีการจำแนกด้านสายเลือด อายุ เพศ และฝ่ายพ่อ/แม่ ดังแสดงในตารางที่ 13

ตารางที่ 13 คำเรียกญาติพื้นฐานภาษาไทยดำรุ่นอายุ -4 ใน 3 ประเทศ

ความหมาย	ประเทศไทย				ประเทศลาว		ประเทศเวียดนาม	
	เพชรบุรี	เลย	นครปฐม	นครสวรรค์	บ่อแก้ว	หลวงน้ำทา	เซินลา	เตียนเบียน
So So So So, So So So Da, So So Da So, So So Da Da, So Da So So, So Da So Da, So Da Da So, So Da Da Da, Da So So So, Da So So Da, Da So Da So, Da So Da Da, Da Da So So, Da Da So Da, Da Da Da So, Da Da Da Da	ไล่	ไล่	ไล่	ไล่	ไล่	ไล่	ไล่	ไล่

อย่างไรก็ตาม สำหรับคำว่า lù? (หลู), lǎ:n (หลาน), lě:n (เหลน) และ lǎn (หลอน) ซึ่งไม่มีการจำแนกเพศในทุกพื้นที่นั้น หากผู้พูดต้องการระบุเพศก็สามารถทำได้โดยเติมคำว่า cai (จาย) เพื่อบ่งบอกเพศชาย และคำว่า yin (ญิง) เพื่อบ่งบอกเพศหญิงในตำแหน่งท้ายของคำ เช่น lù.cai (หลูจาย), lǎ:n.cai (หลานจาย), lě:n.yin (เหลนญิง), lǎn.yin (หลอนญิง) เป็นต้น

11. รุ่นอายุที่อาวุโสระดับต่ำลงมา 5 รุ่นอายุ (รุ่นอายุ -5)

ไม่พบคำเรียกญาติในรุ่นอายุนี้อยู่

สรุปและอภิปรายผล

ผลการศึกษาการแปรของคำเรียกญาติพื้นฐานภาษาไทยดำในประเทศไทย ลาว และเวียดนาม พบว่าการจำแนกมิติความแตกต่าง 5 ประการเหมือนกัน ได้แก่ รุ่นอายุ สายเลือด อายุ เพศ และฝ่ายพ่อ/แม่ โดยผู้เขียนได้สรุปคำเรียกญาติพื้นฐานทุกพื้นที่ในตารางที่ 14 ดังนี้

ตารางที่ 14 สรุปคำเรียกญาติพื้นฐานภาษาไทยดำในประเทศไทย ลาว เวียดนาม จำแนกตามรุ่นอายุ

ความหมาย	ประเทศไทย				ประเทศลาว		ประเทศเวียดนาม	
	เพชรบุรี	เลย	นครปฐม	นครสวรรค์	บ่อแก้ว	หลวงน้ำทา	เซินลา	เดียนเบียน
รุ่นอายุ +5	-	-	-	-	-	-	-	-
รุ่นอายุ +4	-	-	ʔəŋ (1 คน)	-	-	-	-	həʔ
รุ่นอายุ +3	h5ʔ/ cəŋ	mɔŋ	h5ʔ/ cəŋ	h5ʔ	mɔŋ	h5ʔ/ mɔŋ	h5ʔ/ hɔk	h5ʔ
รุ่นอายุ +2	ʔai.ʔi:, ʔem.ʔi:, ʔai.tʰau, ʔem.tʰau	ʔi:, ʔi:, ʔai.tʰau, ʔem.tʰau	ʔai.ʔi:, ʔem.ʔi:, ʔai.tʰau, ʔem.tʰau	ʔai.ʔi:, ʔem.ʔi:, ʔai.tʰau, ʔem.tʰau	ʔai.pɔ:, ʔem.yɔ:, ʔai.tʰau, ʔem.tʰau	pɔ:, ʔi:, ʔai.tʰau, ʔem.tʰau	ʔai.pɔ:, ʔem.za:/ ʔem.ʔi:, ʔai.ta: ʔem.naɕi	ʔai.pɔ:, ʔem.za:/ ʔem.ʔi:, ʔai.tʰau, ʔem.tʰau
รุ่นอายุ +1	ʔai, ʔem, lug, pɔ: ʔai.lɔ: ʔi: ʔa: ʔi: nɔ:	ʔai, ʔem, ʔai.lug, lug, ʔem.pɔ: ʔa: luo, nɔ:	ʔai, ʔem, lug, pɔ: ʔa: nɔ:	ʔai, ʔem, lug, pɔ: ʔa: nɔ:	ʔai, ʔem, ʔai.lug, ʔem.pɔ: ʔa: mɛ: ʔa: nɔ:	ʔai, ʔem, lug, pɔ: ʔa: nɔ:	ʔai, ʔem, lug, pɔ: ʔa: nɔ:	ʔai, ʔem, lug, pɔ: ʔa: nɔ:
ความหมาย	ประเทศไทย				ประเทศลาว		ประเทศเวียดนาม	
	เพชรบุรี	เลย	นครปฐม	นครสวรรค์	บ่อแก้ว	หลวงน้ำทา	เซินลา	เดียนเบียน
รุ่นอายุ 0	ʔai, nɔŋ	bə.kʰɔ: ʔi: ʔi: nɔŋ	pi: ʔi: nɔ: nɔŋ	ʔai, nɔŋ	pi: ʔai, pi: ʔi: nɔ: nɔŋ	pi: ʔai, pi: ʔi: nɔ: nɔŋ	pi: ʔai, pi: ʔi: nɔ: nɔŋ	pi: ʔai, pi: ʔi: nɔ: nɔŋ
รุ่นอายุ -1	lɔʔ, lɔŋ	lɔʔ, lɔŋ	lɔʔ, lɔŋ	lɔʔ, lɔŋ	lɔʔ, lɔŋ	lɔʔ/ lɔ:k, lɔŋ	lɔʔ, lɔŋ	lɔʔ, lɔŋ
รุ่นอายุ -2	lɔŋ	lɔŋ	lɔŋ	lɔŋ	lɔŋ	lɔŋ	lɔŋ	lɔŋ
รุ่นอายุ -3	lɔŋ	lɔŋ	lɔŋ	lɔŋ	lɔŋ	lɔŋ	lɔŋ	lɔŋ
รุ่นอายุ -4	lɔŋ	lɔŋ	lɔŋ	lɔŋ	lɔŋ	lɔŋ	lɔŋ	lɔŋ
รุ่นอายุ -5	-	-	-	-	-	-	-	-

จากตารางจะเห็นว่าคำเรียกญาติพื้นฐานภาษาไทยดำสามารถสืบขึ้นไปได้ถึงรุ่นอายุ +4 และสืบลงไปได้ถึงรุ่นอายุ -4 เช่นเดียวกับงานวิจัยของ Fippinger (1971) และอัญชลี สิงห์น้อย วงศ์วัฒนา (2559) แต่ต่างกันว่า Fippinger พบคำว่า pəŋ (เป็น) ในประเทศเวียดนามซึ่งใช้เรียกพ่อของปู่ทวดเท่านั้น ส่วนผู้เขียนพบคำนี้จากผู้ออกภาษาเพียงคนเดียวในจังหวัดนครปฐม ประเทศไทย และสามารถใช้เรียกญาติที่อยู่รุ่นอายุ +4 ได้ทุกคน สำหรับที่ประเทศเวียดนาม ผู้เขียนพบคำว่า həʔ (เฮะ) จากผู้ออกภาษาทั้ง 3 คนในเมืองเดียนเบียน เมื่อเปรียบเทียบกับงานวิจัยของอัญชลี ซึ่งใช้คำว่า hɔʔ (เฮาะ) ในรุ่นอายุ +4 และ cəŋ (เจ้อ) ในรุ่นอายุ +3 พบว่างานวิจัยของผู้เขียน ทั้ง 2 คำไม่ได้

แยกกันอายุกัน แต่สามารถใช้แทนกันได้ ในรุ่นอายุ +3 ดังข้อมูลที่พบในจังหวัดเพชรบุรี และนครปฐม ซึ่งคำว่า *cuŋ* (เจื้อ) นี้พบทั้งในงานของ Fippinger และอัญชลี

การที่ภาษาไทยในมืองเดียนเบียน ประเทศเวียดนาม สามารถสืบขึ้นไปได้ถึงรุ่นอายุ +4 ผู้เขียนสันนิษฐานว่าเนื่องจากชาวไทดำในอดีตแต่งงานมีบุตรเร็วและมีอายุยืน นอกจากนี้ยังอยู่รวมกันเป็นครอบครัวขยาย จึงมีคำเรียกญาติจำนวนมาก อีกเหตุผลหนึ่ง อาจได้รับอิทธิพลจากภาษาเวียดนามซึ่งมีคำเรียกญาติจำแนกตามรุ่นอายุไปถึงรุ่นอายุ +4 (Nguyen Thi Thuy Chau, 2558) เช่นเดียวกัน

ส่วนการที่คำเรียกญาติในรุ่นอายุ +4 ไม่พบในประเทศลาวและพบในประเทศไทยเฉพาะจังหวัดนครปฐม ผู้เขียนสันนิษฐานว่าเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงของขนาดครอบครัวในปัจจุบัน ในสังคมชนบทของทั้ง 2 ประเทศ แม้ยังพบครอบครัวขยายอยู่มาก แต่ในพื้นที่ที่ไปเก็บข้อมูล ผู้เขียนไม่พบครอบครัวใดที่มีสมาชิกอยู่ครบจนถึงรุ่นอายุ +4 ถึงแม้้อัญชลีจะพบคำเรียกญาติในรุ่นอายุดังกล่าว แต่เป็นคำว่า *hsʔ* (เฮาะ) ซึ่งในงานวิจัยนี้พบอยู่ในรุ่นอายุ +3

สำหรับรุ่นอายุที่อาวุโสระดับต่ำลงมา 4 รุ่นอายุ ผลการศึกษาสอดคล้องกับงานของ Fippinger โดยผู้เขียนพบคำว่า *lɔn* (หลอน) เช่นเดียวกัน ต่างจากงานของอัญชลี ที่ระบุว่าใช้คำว่า *lɔ:n* (โหล่น) ซึ่งผู้เขียนสันนิษฐานว่าน่าจะเป็นเพราะอัญชลีเก็บข้อมูลจากผู้บอกภาษาชาวไทดำที่บรรพบุรุษอาศัยอยู่ในประเทศไทยมานาน ทำให้ผู้บอกภาษาได้รับอิทธิพลจากภาษาไทย ซึ่งใช้คำว่า *lɔ:n* (โหล่น) เช่นเดียวกัน ตามที่ปรากฏในงานวิจัยของ Prasithrathsint (2001) ส่วนรุ่นอายุที่อาวุโสระดับต่ำลงมา 5 รุ่นอายุที่ Fippinger ระบุว่าใช้คำว่า *lɛʔ* (เลาะ) และอัญชลีระบุว่าใช้คำว่า *lɔn* (หลอน) ผู้เขียนไม่พบในงานวิจัยนี้

ในด้านการแปรตามภูมิภาค ถึงแม้ชาวไทดำจะมีการอพยพจากประเทศเวียดนามมาประเทศลาวและประเทศไทย แต่ก็ไม่พบการแปรมากนัก คำเรียกญาติพื้นฐานภาษาไทยดำที่ใช้ศัพท์เหมือนกันทุกพื้นที่ ได้แก่ คำว่า *ʔai* (อ้าย), *ʔe:m* (เอม), *nɔŋ* (น้อง) *luʔ* (หลุ), *lɔ:n* (หลาน), *lɛ:n* (เหล่น), *lɔn* (หลอน) ซึ่งอยู่ในรุ่นอายุ +1, 0, -1, -2, -3 และ -4 ตามลำดับ ส่วนคำศัพท์ที่มีการแปร บางคำเกิดจากการสัมผัสภาษา เช่น คำว่า *mɔ:n* (หมอน) 'Fa Fa Fa, Fa Mo Fa, Fa Fa Mo, Fa Mo Mo, Mo Fa Fa, Mo Mo

Fa, Mo Fa Mo, Mo Mo Mo' ซึ่งพบเฉพาะภาษาไทดำที่พูดในประเทศลาว และจังหวัดเลย ประเทศไทยเท่านั้น ผู้เขียนสันนิษฐานว่าน่าจะเป็นคำยืมจากภาษาลาว ซึ่งพบในงานวิจัยของอรรถสิทธิ์ บุญสวัสดิ์ และสมทรง บุรุษพัฒน์ (2560) เช่นเดียวกับคำว่า ?âi.t^hâu (อ้ายเต้า) 'Mo Fa' ซึ่งอยู่ในรุ่นอายุ +2 พบในประเทศลาว ประเทศไทย และเมืองเดียนเบียน ประเทศเวียดนาม L-Thongkum (2002a: 35) ระบุว่า เป็นคำยืมจากภาษาลาว ส่วนคำดั้งเดิมสำหรับรุ่นอายุ +2 ซึ่งพบที่เมืองเซินลา ประเทศเวียดนาม คือคำว่า ?âi.ta: (อ้ายตา) 'Mo Fa' และ /?e:m.nai: (เอนนาย) 'Mo Mo' โดยคำว่า nai: (นาย) เป็นคำภาษาไทยดั้งเดิม พบในภาษาไทยดำ ไทแดง ไทใหญ่ และไทขาว (Li, 1977: 180) ส่วนคำว่า lû:k (ลูก) ที่พบเฉพาะแขวงหลวงน้ำทา ประเทศลาว สันนิษฐานว่าน่าจะเป็นการเปลี่ยนแปลงเสียงตามภาษาลาว โดยเปลี่ยนเสียง ? เป็น k

นอกจากนี้ ผู้เขียนยังตั้งข้อสังเกตคำว่า ?e:m (เอน) 'Mo' ในภาษาไทดำว่าน่าจะเป็นมาจากคำว่า em (แอม) ในภาษาเวียดนาม ซึ่งแปลว่าน้อง (Nguyen Thi Thuy Chau, 2558) เนื่องจากสามีอาจเรียกภรรยาของตัวเองว่าน้อง โดยใช้คำในภาษาเวียดนามเมื่อมีลูก ลูกเลยเรียกแม่ว่า em (แอม) ตามพ่อ ส่วนสามีก็เรียกตัวเองว่าพี่ชาย แต่ใช้คำไทยคือ / ?âi: (อ้าย) ลูกจึงเรียกพ่อว่า ?âi: (อ้าย) ซึ่งลักษณะเช่นนี้คล้ายกับกรณีของคนพูดภาษาจีนแต่จื๊วที่ใช้คำว่า (อา)เจ็ก 'Fa Br (y)' แทนคำว่า ป๊าป๊า หรือ เตี่ย ทำให้คำเรียกญาติเกิดการเปลี่ยนแปลง (วีระ โอศถาภิรัตน์, การสื่อสารส่วนตัว, 14 พฤศจิกายน 2559)

ส่วนการแปรด้านมิติความแตกต่าง พบในภาษาไทดำที่พูดในประเทศไทย กล่าวคือ คำเรียกญาติรุ่นอายุ 0 ภาษาไทดำในประเทศลาวและเวียดนามมีการจำแนกมิติความแตกต่างด้านเพศสำหรับผู้ที่ยังอายุมากกว่าตนเอง โดยแยกเป็น pi: ?âi: (ปี่อ้าย) 'Br (o)' กับ pi: ?ũwɔi (ปี่อ้อย) 'Si (o)' แต่ภาษาไทดำในจังหวัดเพชรบุรี นครปฐม และนครสวรรค์ ประเทศไทย ใช้คำว่า pi: ?ũwɔi (ปี่อ้อย) หรือ ?wɔi (อ้อย) เรียกได้ทั้งพี่ชายและพี่สาว

ในรุ่นอายุ +1 ภาษาไทดำในประเทศเวียดนามและลาว มีการจำแนกมิติความแตกต่างด้านเพศสำหรับน้องของพ่อ โดยแยกเป็น ?a:u (อาว) 'Fa Br (y)' กับ ?a: (อา) 'Fa Si (y)' แต่ภาษาไทดำในจังหวัดนครปฐม เรียกทั้งน้องชายและน้องสาวของพ่อว่า

?a: (อา) ซึ่งเป็นระบบเดียวกับคำเรียกญาติภาษาไทย ส่วนภาษาไทยในจังหวัดเพชรบุรี ใช้คำว่า / ?â:i.lâ: (อ้ายหล้า) 'Fa Br (y), Mo Br (y)' เรียกทั้งน้องชายของพ่อและน้องชายของแม่ และใช้คำว่า ?i: ?a: (อีอา) 'Fa Si (y)' เรียกน้องสาวของพ่อ ?i: nâ: (อีน่า) 'Mo Si (y)' เรียกน้องสาวของแม่ ซึ่งเป็นระบบที่ต่างจากพื้นที่อื่น ๆ

สำหรับลักษณะโครงสร้างสังคมที่สะท้อนผ่านคำเรียกญาติพื้นฐานภาษาไทย พบว่าเป็นสังคมที่เน้นระบบอาวุโส โดยเห็นได้จากในรุ่นอายุเดียวกันมีการแยกความแตกต่างทางอายุ เช่น รุ่นอายุ 0 มีคำว่า pi: ?â:i (ปี่อ้าย) 'Br (o)' และ nâŋ (น้อง) 'Br (y), Si (y)' รุ่นอายุ +1 มีคำว่า luŋ (ลุง) 'Fa Br (o), Mo Br (o)' และ ?a:u (อาว) 'Fa Br (y)' ลักษณะดังกล่าวคล้ายกับภาษาตระกูลไทอื่น ๆ ซึ่งแตกต่างจากโครงสร้างสังคมตะวันตกที่ไม่สนใจเรื่องอายุ เช่น ในภาษาอังกฤษ รุ่นอายุ 0 ใช้คำว่า brother 'Br (o), Br (y)' ที่หมายถึงพี่ชายหรือน้องชาย และรุ่นอายุ +1 ใช้คำว่า uncle 'Fa Br (o), Fa Br (y)' ที่หมายถึงพี่ชายของพ่อหรือน้องชายของพ่อก็ได้

นอกจากนี้ ไทยยังเป็นสังคมที่ให้ความสำคัญกับฝ่ายพ่อ (patrilineal) โดยสังเกตได้จากในรุ่นอายุ +1 ญาติฝ่ายพ่อจะมีคำเรียกญาติมากกว่าฝ่ายแม่ โดยจำแนกมิติความแตกต่างด้านเพศเป็น ?a:u (อาว) 'Fa Br (y)' และ ?a: (อา) 'Fa Si (y)' ในขณะที่พี่น้องชายหรือน้องสาวแม่ใช้คำว่า nâ: (น่า) เพียงคำเดียว

กิตติกรรมประกาศ

บทความนี้เป็นผลผลิตภายใต้โครงการวิจัยเรื่อง “การแปรตามภูมิภาคของภาษาและวัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์บางกลุ่มในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้”ทุน “ศาสตราจารย์วิจัยดีเด่น ประจำปี 2558” สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย โดยมี ศาสตราจารย์ ดร.สมทรง บุรุษพัฒน์ เป็นหัวหน้าโครงการวิจัย ผู้เขียนได้นำเสนอบทความนี้ภายใต้ชื่อ “Hae, The Lost Tai Dam Kinship Term” ที่การประชุม The European Conference on Arts & Humanities 2017 จัดขึ้นที่ Waterfront Hotel, Brighton, United Kingdom ระหว่างวันที่ 10-12 กรกฎาคม 2560

ผู้เขียนขอขอบพระคุณศาสตราจารย์กิตติคุณ ดร. อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ ที่ให้คำแนะนำเกี่ยวกับการวิเคราะห์องค์ประกอบ ซึ่งผู้เขียนได้นำมาประยุกต์ใช้

ในบทความนี้ และขอขอบพระคุณศาสตราจารย์กิตติคุณ ดร. วีระพันธ์ เหลืองทองคำ ที่ได้สืบทอดภาษาไทยคำดั้งเดิมอันเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่องานวิจัยนี้

เอกสารอ้างอิง

ภาษาไทย

จรัสวิไล จรูญโรจน์, ม.ล., (2543). วัฒนธรรมที่แสดงให้เห็นผ่านคำเรียกญาติในภาษาอินดี. วารสารอินเดียดึกษา, 5, 231-251.

ดำรงค์ นันทผาสุข. (2555). การแปรของคำเรียกญาติและ (aw) ในภาษาไทยตำบลสะแกราย อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม ตามอายุและทัศนคติต่อภาษา. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ภาควิชาภาษาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

เพชรตะบอง ไพศุณย์. (2553). การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมของไทยดำในกระแสการเปลี่ยนแปลง: กรณีศึกษาเปรียบเทียบไทดำในประเทศไทยและสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว. วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชายุทธศาสตร์การพัฒนากุมิภาค คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย.

มูลนิธิไทยทรงดำประเทศไทย. (2548). มูลนิธิไทยทรงดำประเทศไทย. นครปฐม: มูลนิธิไทยทรงดำประเทศไทย.

โสภิตา ถาวร และสมทรง บุรุษพัฒน์. (2561). ถ้อยสำเนียงไทดำในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้. กรุงเทพฯ: จรัสสินทวงศ์การพิมพ์.

อภิภูวัฒน์โพธิ์สาน. (2552). คติความเชื่อและพิธีกรรมลาวโซ่ง. มหาสารคาม: หจก. อภิชิตการพิมพ์.

อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์. (2533). ลักษณะสำคัญบางประการในวัฒนธรรมไทยที่แสดงโดยคำเรียกญาติ. ภาษาและวรรณคดีไทย. 7.1 : 55-68.

อรรถสิทธิ์ บุญสวัสดิ์ และสมทรง บุรุษพัฒน์. (2560). การแปรของคำเรียกญาติและระบบคำเรียกญาติภาษาตระกูลไทในประเทศไทยลาว. วารสาร MFU Connexion: Journal of Humanities and Social Sciences. 6.1 : 197-220.

- อัญชลี สิงห์น้อย วงศ์วัฒนา. (2559). **อัตลักษณ์ ภูมิปัญญา และการสืบสานภาษาชาติพันธุ์ไทดำภาคเหนือตอนล่าง**. พิษณุโลก : พิษณุโลกดอทคอม.
- Nguyen Thi Thuy Chau. (2558). การศึกษาเปรียบเทียบคำเรียกญาติในภาษาไทยและภาษาเวียดนาม. **วารสารมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร**, ปีที่ 12 ฉบับที่ 2 พฤษภาคม - สิงหาคม 2558

ภาษาอังกฤษ

- Bacchi, S. (2000). **King Cobra Pou Chao Ngou Haou**. Iowa: Tai Studies Center, 9-25.
- Fippinger, D. C. (1971). Kinship terms of the Black Tai people. **Journal of the Siam Society**, 59, 65-82.
- Katz, J. J. and Fodor, J. A. (1963). The Structure of Semantic Theory. **Language**, 39, 170 -210.
- Li, F.K. (1977). **A Handbook of Comparative Tai**. Honolulu : University of Hawaii Press.
- L-Thongkum, T. (2002a). Old Tai Dam (Black Tai) Lexicon. (Manuscript).
- Nida, E. A. (1979). Componential analysis of meaning: An introduction to semantic structures. New York : Mouton Publisher.
- Palakornkul, A. (1972). A Socio-Linguistic Study of Pronominal Strategy in Spoken Bangkok Thai. Ph.D. dissertation, The University of Texas at Austin.
- Prasithrathsint, A. (2001). A Componential Analysis of Kinship Terms in Thai. In Tingsabadh, K. & Abramson, A. S. (eds.), **Essays in Tai Linguistics** (261-276). Bangkok : Chulalongkorn University Press.